

Домбровська С. О.

к.е.н., ст. викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ESG DUE DILIGENCE: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасному бізнес-середовищі фактори екологічного (environmental), соціального (social) та корпоративного управління (governance) все дедалі більше впливають на рішення щодо інвестицій, злиття і поглинання (M&A), фінансування та формування стратегій сталого розвитку компаній. ESG due diligence становить процес системної перевірки, оцінки та інтеграції ESG-ризиків і можливостей, що дозволяє інвесторам та управлінням більш обґрунтовано оцінювати бізнес-цінність об'єкта, його ризики, а також відповідність нормативним та етичним вимогам.

ESG due diligence є комплексним аналізом, який включає:

- ідентифікацію ESG-факторів: визначення специфічних екологічних, соціальних та управлінських аспектів, які можуть бути релевантними для конкретного бізнесу чи транзакції (викиди парникових газів, енергоспоживання, соціальні стандарти праці, права людини, управління, прозорість звітності);
- збір даних та оцінку показників: фінансові звіти, управлінські звіти та звіти зі сталого розвитку; інтерв'ю з ключовими стейкхолдерами; аналіз документації;
- кількісну і якісну оцінку ризиків та можливостей: аналіз потенційного негативного впливу ESG-ризиків на бізнес, а також можливих вигід (наприклад, зменшення витрат, підвищення репутації, доступ до «зелених» фінансів);
- включення ESG у фінансові моделі та рішення: модифікація дисконтних ставок, передбачення змін у витратах чи доходах, побудова сценаріїв з урахуванням екологічних чи регуляторних змін;
- рекомендації та план дій: мінімізація виявлених ризиків; впровадження нормативних, управлінських чи операційних змін; моніторинг та контроль.

Згідно з дослідженням Global ESG Due Diligence Study 2024 від KPMG [1], понад 80% учасників угод зазначають, що ESG-фактори вже є невід'ємною частиною порядку денного в M&A. Більше половини опитаних планують проводити ESG due diligence в більшості своїх транзакцій протягом наступних двох років. Серед опитаних 55% респондентів готові платити премію у межах 1-10% за активи з високим ступенем ESG-відповідності.

Основні виклики сучасного ESG due diligence полягають у нижченаведеному:

- неповні або неточні дані: дані ESG часто не стандартизовані, містять прогалини, різні формати та рівні деталізації, що ускладнює порівняння та оцінку;
- відсутність уніфікованих стандартів та методологій: компанії та інвестори використовують різні рамки (GRI, SASB, TCFD, ISSB тощо), що створює проблеми у порівнянні, а також ризик «зеленого камуфляжу» (greenwashing);
- кількісна оцінка впливу ESG на фінансову цінність: як інтегрувати ESG-ризики в дисконтування, грошові потоки, вартість капіталу, відсутність достатніх інструментів для вимірювання фінансових наслідків;
- вплив зовнішніх факторів: геополітичні ризики, війни, санкції і т. д.;
- ресурсні обмеження: обмежені бюджети, недостатня експертиза, відсутність відповідних внутрішніх капітетів уповільнюють або спотворюють процес.

Серед основних перспектив та рекомендацій можна навести наступне:

- удосконалення стандартів та регулювання: подальша гармонізація стандартів

(зближення ISSB, EU-регуляторів, міжнародних організацій); законодавчі ініціативи, які зобов'язують компанії від малого до великого розкривати ESG-дані; підвищення відповідальності за greenwashing та неправильну звітність;

- розвиток прозорості та контролю над ланцюгами постачання: застосування due diligence не лише до підприємств, але й контрагентів (Tier 1, Tier 2, тощо); використання технологій blockchain, IoT, супутникового моніторингу для екологічного впливу, умов праці і т.д.;

- підвищення якості даних та аналітичних інструментів: інвестиції в ML/AI-інструменти для передбачення ризиків, обробки великих обсягів даних; покращення внутрішніх систем звітності компаній; залучення сторонніх аудитів (незалежних перевірок) ESG-звітів;

- локалізація підходів: країнах, які зазнали конфліктів або мають перехідну економіку (як Україна), необхідний адаптивний підхід (врахування ризиків від воєнних дій, руйнувань інфраструктури, соціальних переміщень, екологічних наслідків бойових дій); виділення фінансових інструментів, грантів, міжнародної допомоги, які враховують ESG підходи в проєктах відновлення;

- інтеграція ESG-due diligence в стратегічне управління: впроваджувати due diligence не як додаток, а як частину корпоративної стратегії; залучати ESG-команди у процес планування, ризик-менеджменту; здійснювати моніторинг і формувати звітність після угод, щоб перевірити, чи були впроваджені рекомендації.

ESG due diligence сьогодні є необхідністю, але щоб він працював ефективно, потрібно забезпечити якість і стандартність даних, мати чіткі методології оцінки фінансового впливу ESG-факторів, адаптувати підходи до регіональних реалій (наприклад, для України це означає врахування ризиків, пов'язаних з воєнними діями, інфраструктурою, дефіцитом ресурсів, високим рівнем невизначеності), розвивати компетенції та ресурси в компаніях і серед консультантів. Інвестори, які освоюють ці підходи раніше та якісніше, отримують конкурентні переваги: більшу привабливість капіталу, можливість зменшити непередбачувані витрати та підвищити стійкість бізнесу до зовнішніх шоків.

Література:

1. ESG змінює правила гри на ринку M&A. Дослідження KPMG. URL: https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2024/09/esg-zminyuye-pravya-hry-na-rynku-ma.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 01.10.2025)